

(però en general *terreno*, i allò pot ser mera llició erònia); a un *llegar a terreño* parlant d'una nau, arribar a terra, en les *Leyes de Moros* de Castella, S. XIV (*Memorial Hist. Esp.* v, 190) no sabem gaire quin valor se li pot donar.

Un oc. *terrenb* (PDPF) després de l'examen s'esvacia quasi del tot (res Rayn., *Chrest.* d'Appel, Brunel, *Anc. Chartes*, TdF, gloss. dialectals): a penes podem dir que es tracta d'un hapax, car el text únic només el porta com a variant minoritària, tractant de terres guanyades o perdudes a les vores d'un riu, crec el Roine: «--- los *terrens* --- lo *terren* de las ribas vielhas --- d'aquela mitat quascuna posesions del *terrenb* n'aja»: és en les notes de Boysset (llgd. or., fi segle XIV, PSW VIII, 190), parlar on ja trontollava (si no s'havia neutralitzat) la distinció fonemàtica entre les nasals finals. Tampoc no estem gens segurs que res d'això hi hagi en gascó: el mot no figura en Lespy-R. (*terré* és -ARIU), només en Palay, en forma vacil·lant: «*terrén, terrén, terranc, terrí* m. terrain», però l'ex. donat porta *terrenc soulide*, i com que hi afegeix Lavedan *terregnà* «laisser reparaitre le sol», és lícit maliciar-se del judici de Palay.

En la discussió entre M-Lübke (-IGNUS, *Das Kat.*, 92), Moll (*AlcM* *TERRENËUS), GDiego (*Dicc.*, 6658, 25 TERRINËUS) i Wartburg (*FEW* XIII, 261b23, manlleu del francès) no hi ha gaire cosa més que vacuïtat; almenys els dos últims s'han de descartar del tot: no hi ha cap motiu per pensar en un gallicisme ni cap forma que ho indiqui; la forjadura *terrineus* no es funda 30 més que en un hapax de llatinitat ínfima italiana.³

Més seriós hauria estat preguntar-se si podia haver-hi un avатар del ll. cristià *terrigenus*, -a, -um, adjectiu, 'terrestre, terrassà', que apareix en tres escriptors dels Ss. II-VI d. C., puix que l'evolució fonètica normal hauria dut (per *terreño*) bastant necessàriament a *terreny*: «*aquigena et terrigena animalia*» en Tertullia (també Hilari de Poitiers i Venanci Fortunat, que segurament l'imiten). Desconfiem del que sembla ser un simple metaplasme del ll. clàssic *terrigena* (format segons *indigena* i anàlegs), car aquest sembla no haver estat més que poètic.⁴ Encara que la flaire d'això no sigui de llatí vulgar, si ens constés que *terrigenus* continuà vivint en el llatí eclesiàstic o el de l'alta E. Mj., podríem creure que va arribar al català amb caràcter 45 semiculte o quasi popular, d'ambients jurístics o monacals.

Car els frates foren actius acaparadors de terres. Però no l'he trobat mai en el nostre baix llatí, ni Du C. no porta cap cita de *terrigenus*, sí del clàssic i tan literari *terrigena*, en escrits de Joan VIII, Ordericus Vitalis i algun altre; però tot això no prova gaire cosa, per la inflor retòrica de tals escrits; vista la documentació romànica quasi només catalana i poc antiga, resto ben escèptic.

Sembla que aquí hem de veure una modalitat merament catalana de l'arcaic *terren* de TERRENUS. Almenys en els gran pioners de la plana llengua romana, aquest féu bon paper: «Ab trop d'erguelh m'eslais / de tota beutat *terrenas*», Bertran de Born, «pus tota re terre- 60

na / s'alegra quan fuelha nais / ---», Arnaut de Marucilh, «jamais no veirai ome de mon *terren*», Girart de Rossilhon. ¿No enllacem ja, aquí, amb les *terrenes honors* de StVicent, amb Guiu de *Terrena* i amb el 5 *cors terreny* i el *pis terreny* dels poetes del xv? Cerveri i els seus èmuls vacil·laven constantment entre *engeny* i *engén*, *seren/sereny*, *lluny/llun*, *reman/remany*, *tan/tany*, i —last but not least— *dan/dany*, *engan/engany*. Parlar simplement de «canvi de sufix» hauria estat més entraonant que el que digueren Moll i fins M-Lübke; només és que la índole de la cosa no tindria gaire menys de fonètica (ultracorrecta) que d'analogia (vegeu sobretot els fets toponímics del grup *Gombren* > *Gombreny*, E. T. C. 1, 36-39). *Terrenyar* (DFa. -rany-DAG., cf. Lavedà supra).

Terregada [Lab, 1840; DAG.]: «és el nom que es dóna a les deixes de les piles de carbó: es compon d'engrunes, trossos desaprofitats, rescaldins i terra cremada», *CostManc.* (I, 162, § 662); «*al carboner*: Com que ara l'heu pegada / que tot ho deu *terregada*! / —És 'rabassa' y del millor», Pitarra (*Ous del Dia*, *Gat.* 1, 235); estès figuradament a tota mercaderia dolenta: «--- allí: dipòsits de benzina i magatzems de *terregada* ---», Russinyol (*L'illa de la Calma*, 41); aplicat a persones no és «gent menyspreable o baixa moralment, cast. *purria*» com diu *AlcM*, sinó massa copiosa de persones vulgars o mediocres: «Collell, Coca, Aladern, Llor, Saltor... tota la *terregada* que no deixa esmunyir cap premi» «en aquell ball no hi va més que *terregada*, cap noia fina» etc. *Terregall* [DAG.]; *terregaller* [DAG.]; *terregam*; *terregassa*. *Terregós*. *Terreguer* val. «lloc on hi ha molta terra en pols», Valor-Giner. *Terreguera*. *Esterregall*.

Terrejar [Lab. 1840; DAG.; *AlcM*]; *terrejant*; *terrejador* [DAG.] (quant a *esterrejar*, veg. infra); *terregedora* [hapax, de 1565, en *AlcM*], no sabem si ben definit, potser millor la definició de la variant *terregidora* en una localitat veïna (*AlcM*), però en aquests i en *esterrejar*, ja hi ha la barreja amb la família d'ESTRIJOL, i *estrijar/estrijar*, que ja assenyallem en el vol. III (807a27, 807b16, 807b10). «Som de terra i *terrejam*», diu l'adagi de Mallorca --- 'Nihil humanum a me alienum puto ---', Alcover (*Art i Lit.* 1904, 27.8f.).

Terrella, -elles [DAG.]. *Terrellera* [-allera, DAG.]. *Terrelló* [mj. S. XVII, Canyelles; Lab.; DAG.]; és incorrecta la grafia -allò puix que es pronuncia -əljó i no -əjjo en cat. del NE.⁵ 'treballador manobre de la terra': «bona parella, una Cabrera ab un *terrelló*», «els *terrellons* que treballen al sol y la serena», Verdaguier; *anar a terrelló* 'anar tots els homes d'un poble, dues vegades l'any, per colles, a adobar els camins públics; en dies assenyalats pel municipi; qui hi va ha de dur l'eina, de vegades el carro, i qui no hi va ha de pagar multa', *CostManc.* I, 67, § 188; «les obres de la pobra església, les podem fer a *terrelló*: jo faré venir un mestre o dos de l'Ametlla, però vosaltres m'heu d'ajudar en aquesta obra santa», RCasellas (*Els Sots Feréstecs*, p. 80). *Terrillo* sospitem que no és més que un malentès d'això per part de JAmades (BDC XXII, 211).